

UOT:37.

ŞAGİRD LƏRİ HEYVANDARLIQ TƏSƏRÜFƏTİNƏ EKSKURSIYALARIN TƏŞKİLİ VƏ APARILMASI

Dos. Şeyxzamanlı Arifə Bahəddin qızı, Tacızadə Qənirə Turqay qızı
Gəncə Dövlət Universiteti
aynuriw@mail.ru

Xülasə: Məqalədə orta ümumtəhsil məktəbdə zoologiyadan ekskursiyaların təşkilinin böyük əhəmiyyəti haqqda söhbət gedir.

Qeyd edilir ekskursiyalar şagirdlərin böyük sevincinə səbəb olur. Şagirdlər böyük maraq və həvəslə hazırlaşır və səbirsizliklə ekskursiya gününü gözləyirlər.

Ekskursiyaların məqsədi heyvandarlıq təsərrüfatlarında bəslənən heyvanları ayani olaraq müşahidə etsin və zoologiyadan sinifdə keçirilən növbəti dərslərin öyrənilməsinə müsbət etməsidir.

Açar sözlər: ekskursiya, heyvandarlıq, rexerat

Ключевые слова: экскурсия, животноводство, рехерат

Key words: excursion, breeding, reherat

Ekskursiyalar böyük tərbiyəvi əhəmiyyətə malikdi Təcrübə göstərir ki, tək gələcək ekskursiya haqqındakı söhbə şagirdlərin böyük sevincinə səbəb olur. Onlar ekskursiyay böyük maraq və həvəslə hazırlaşır və səbirsizliklə ekskursiya gününü gözləyirlər.

Planlı surətdə aparılan ekskursiyalar şagirdlərin həm qarşı münasibətini daha da yaxşılaşmasına, kollektiv müstəqil çalışma vərdişlərinin yaranmasına səbəb olur. Bununla bərabər, ekskursiyalar şagirdlərin fiziki cəhətdən ya mənfəətli işlərə alışmalarına da böyük köməklik edir. Şagirdlə ekskursiya zamanı qabaqcıl əmək adamları və onların iş üsulları ilə tanış olur, bu da onlarda əməyə olan marağın daha da inkişaf etməsinə səbəb olur. Bununla şagirdlərimiz öz qarşılarına əsas vəzifələrin birini qoymuş olurlar.

Ekskursiyaların təşkilində əsas məqsəd respubli kamızda mövcud olan fermer təsərrüfatları ilə şagirdləri əməlli tanış etməkdir.

VIII sinifdə tədris edilən zoologiya fənni üzrə dövlət proqramında əsasən iki ekskursiya məsləhət görülür:

1. Quşçuluq mövzusu üzrə.

2. Heyvandarlıq mövzusu üzrə

Proqramda nəzərdə tutulmuş bu ekskursiyalar quşçuluq və heyvandarlıq fermer təsərrüfatlarına təşkil edilir. Bu ekskursiyalar zamanı şagirdlər əlavə bilik alır, onların dərstdə aldıkları nəzəri biliklər tamamlanır, dərinləşir və daha da möhkəmlənir, uşaqlarda lazımi əməli vərdişlər yaranır.

Bu cür vərdişlərdən biri heyvanlara qulluq etməkdir. Bununla əsas məqsəd şagirdləri ali məktəblərə, kolleclərə hazırlamaqla yanaşı, eyni zamanda, onları məhsuldar əməyə alışdırmaq, kənd təsərrüfatı əməyinin əsasları ilə tanış etməkdir.

Beləliklə, biologiya müəllimlərinin əsas vəzifələrindən biri də şagirdlər arasında kənd təsərrüfatı biliklərinin əsaslarını tətbiq etmək və onları fermer təsərrüfatlarında elmi metodlar üzrə aparılan işlərlə tanış etməkdir. Bununla yanaşı, şagirdləri heyvandarlıq fermer təsərrüfatlarının istehsal prosesləri, sörüfat texnikası, qabaqcıl fermer işçiləri ilə tanış etmək məqsədilə ekskursiya təşkil edilir. Fermer təsərrüfatlarına ekskursiya təşkil edilir.

Belə ki, kənd təsərrüfatı heyvanları haqqında müəllim tərəfindən sinifdə aparılan söhbətlər, izahlar, heyvanların şəkillərinin nümayişi və s. nisbətən cansız keçir. Odur ki, şagirdləri heyvandarlıq peşəsinə yiyələndirmək məqsədilə heyvandarlıq fermer təsərrüfatlarına ekskursiyalar təşkil etmək vacibdir. Beləliklə, şagirdlər fermer təsərrüfatında mühüm hadisələri öz gözləri ilə görüb müşahidə edirlər və onların məktəbdə almış olduqları bilik əyaniləşir, özləri isə müstəqil işləmək vərdişlərini qazanırlar.

Əsas olaraq, ekskursiyalar şagirdlərə imkan yaradır ki, onlar fermer təsərrüfatlarında bəslənilən heyvanları əyani olaraq müşahidə etsin və zoologiyadan sinifdə keçilən növbəti dərslərin öyrənilməsinə müsbət təsir göstərsin.

Eyni zamanda ekskursiya zamanı şagirdlərin bir-birinə yoldaşlıq münasibəti, şüurlu nizam-intizam, dostluq, təşəbbüskarlıq və sərbəstlik kimi imkanlar yaranır, eyni zamanda müəllimlə şagirdlər arasında daha yaxın ünsiyyət yaranır. Ekskursiyaların aşağıdakı istiqamətlərdə aparılması məsləhətdir:

1. Quşçuluq fermer təsərrüfatı.
2. Qoyunçuluq fermer təsərrüfatı.
3. Məldarlıq fermer təsərrüfatı.
4. Camışçılıq fermer təsərrüfatı.
5. Balıqçılıq fermer təsərrüfatı.
6. Atçılıq fermer təsərrüfatı.
7. Arıçılıq fermer təsərrüfatı.
8. İpəkçilik fermer təsərrüfatı.
9. Dovşançılıq fermer təsərrüfatı.
10. Qunduzçuluq fermer təsərrüfatı.
11. İlançılıq fermer təsərrüfatı.
12. Donuzçuluq fermer təsərrüfatı.

Yuxarıda göstərilən istiqamətlərdə ekskursiya təşkil etmək üçün iki növ ekskursiyalardan istifadə etmək məsləhətdir.

1. Qısa müddətli məktəbin tədris-təcrübə sahəsin (orada saxlanan dovşanları, toyuqları, ördəkləri və s. üçün), məktəbə yaxın fermer təsərrüfatlarına ekskursiya.

2. Bir günlük ekskursiya - məktəbdən bir qədər aralı olan heyvandarlıq fermer təsərrüfatlarına ekskursiyalar.

Heyvandarlıq fermer təsərrüfatına təşkil edil ekskursiyaların aşağıdakı mərhələlərdən ibarət olması məsləhət bilinir.

1. Ekskursiyanın təqvimləşdirilməsi.
2. Ekskursiyaya hazırlıq.
3. Ekskursiyanın keçirilməsi.
4. Ekskursiyanın gedişi.
5. Ekskursiyanın yekunlaşdırılması.

Ekskursiya planının ilin əvvəlində tərtib edilməsi və vaxtının təyin edilməsi məqsəduyğundur. Fermer təsərrüfatına ekskursiya etməzdən əvvəl fermer təsərrüfatının rəhbərliyi ilə əvvəlcədən danışmaq və ekskursiya zamanı fermer təsərrüfatının işçilərinin şagirdlərə nə kimi şərə yaradacaqlarını əvvəlcədən bilmək lazımdır.

Ekskursiya zamanı məldarlıq fermer təsərrüfatında şagirdlərin əsasən aşağıdakı işlərə diqqət yetirməsi məsləhət bilinir:

1. Ən əvvəl fermer təsərrüfatında saxlanılan heyvan cinsləri ilə tanış etmək. (Azərbaycan zebus, Ala-qara Qafqaz inəyi, Şvis inəyi və s.)

2. Tövlələrin, pəyələrin quruluşu, müəssisənin sanitariya-gigiyenik qaydalara uyğun düzəldilməsi ilə tanış etmək.

3. Heyvanların təmizlənməsi, peyinin çıxarılması işləri, bu prosesin əl və mexaniki üsulla aparılması ilə tanış olması.

4. Şagirdləri sağıcıların işi ilə tanış etmək (maşın və əllə sağım üsulları, süddən pendir, yağ, şor, smetan, süzmə, sama və başqa məhsulları almaq texnikasını, yun qırılmaq və s. öyrənilir).

5. Heyvanlara verilən bütün yem növlərinə, rasyon ilə, yemin doğranması, qarışdırılması, yemləmə texnikası, heyvanların sulanması kimi işlərlə tanış etmək.

6. Körpə buzovlar, kalçalar və s. ilə şagirdləri maraqlandırmaq və yaxşı bəslənmənin körpələrə təsirini öyrənmək.

7. Cavan heyvanlar, buğalar, inəklər, qoyun və s. ilə tanış olur, onların yem normaları, suvarılması, bəslənməsi, satış qaydası ilə şagirdləri yaxından tanış etmək.

8. Şagirdləri ekskursiyada olduqları fermer təsərrüfatının qabaqcıl işçiləri ilə, onların nailiyyətləri və maddi vəziyyəti ilə tanış etmək.

9. «Gənc maldar» dərnəyinin üzvləri ekskursiya zamanı məktəbə yaxın olan və «Gənc quşçu» zoologiya fermer təsərrüfatına təhkim edilir, onlara bir müddət bir neçə heyvana qulluq etmək işləri tapşırılır.

Fermer təsərrüfatında görülməyən bütün işlərə diqqət yetirildikdən sonra, şagirdlərin bir yerə toplanması və fermer təsərrüfatının zootexniki onları qış və yay mövsümlərində gündə iki dəfə sağılan heyvanlara aşağıdakı cədvəldə göstərilən iş qaydaları ilə tanış etməsi məsləhətdir.

Şagirdlərin ekskursiyadan qayıtmaları da maraqlı olur. Müəllim şagirdləri başına toplayır, onlardan ekskursiya zamanı öyrəndiklərindən, gördüklərindən nə kimi nəticə əldə etdiklərini soruşur və ekskursiya yekunlaşdırılır. Yekunlaşdırma aşağıdakı qaydada aparıla bilər:

1. Ekskursiya haqda müsahibə.

2. Hər şagird ayrı-ayrılıqda gördükləri, müşahidə etdikləri, öyrəndikləri işlər haqda şəxsi dəftərlərinə etdiyi qeydlər əsasında hesabat.

3. Ekskursiya zamanı şagirdlərə verilən tapşırıqların yerinə yetirilməsi haqda hesabat.

4. Ekskursiyanın aparılması haqda şagirdlərin, müəllimin, fermer təsərrüfatı işçilərinin fikri.

5. Şagirdlərə fermer təsərrüfatında gördükləri obyektlər, heyvanlar, işlər haqda referat işləmək tapşırılsın.

6. Referatlar məktəbdə zoologiya dərəcəyində müzakirə edilir, qiymətlər jurnala qoyulur.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu, Bakı, 2009
2. Əlizadə Ə., İnkişaf etdirici təlim-tərbiyyəsi metodları, Bakı, 1999
3. Veysova Z. F. İnteraktiv təlim., Bakı, 2007

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ ЭКСКУРСИЙ СТУДЕНТОВ ПО ЖИВОТНОВОДСТВУ

доц. Шейхзаманлы Ариф Бахаддин, Таджизаде Ганира Тургай

Резюме

В статье отличается, что организация и проведение экскурсий с учащимися на животноводческие производства имеет большое воспитательное значение. К этим экскурсиям учащиеся оказывают большой интерес и желание и с нетерпением ждёт назначенный день проведения экскурсий.

Эти экскурсии организуются и проводятся в VII классе. Согласно запланированной программы, экскурсии проводятся в следующих направлениях:

1. Птицеводство
2. Мелкий рогатый скот
3. Крупный рогатый скот
4. Пчеловодство
5. Конное хозяйство. ит.д.

**ORGANIZING AND CONDUCTING EXCURSIONS FOR STUDENTS ON
LIVESTOCK FARMING**

Assoc. Sheykhzamanli Arife Bahaddin , Tajizadeh Ganira Turgay

Summary

The article differs that organizing and conducting excursions with students to livestock production is of great educational importance. Students show great interest and desire for these excursions and look forward to the appointed day of the excursions. These excursions are organized and conducted in VII grade.

According to the planned program, excursions are conducted in the following directions:

1. Poultry farming
2. Small Rogamu cattle
3. Cattle
4. Beekeeping
5. Horse farming, etc.

Rəyçi: Dos. Tükəzban Rüstənova

Daxil olma tarixi 09 oktyabr 2023-cü il

Çapa verildiyi tarix 26.09.2023

Çap vərəqi: 20,8 ç.v. Tiraj :300 ədəd

Gəncə Dövlət Universitetinin nəşriyyatı

Ünvan: Gəncə şəhəri, Heydər Əliyev prospekti, 429

E-mail: elm@gdu.edu.az, (+99422) 266 01 88